

Изабрана поглавља из Електронског пословања
I Увод у електронско пословање

Проф.др Светлана Митровић, svetlana.mitrovic@pmc.edu.rs

Увод у електронско пословање

- **Интернет и савремено пословање**
 - ❑ Интернет и глобализација пословних процеса
 - ❑ Утицај Интернета на пословно окружење

- **Увод у електронско пословање**
 - ❑ Дефиниција електронског пословања
 - ❑ Инфраструктура електронског пословања
 - ❑ Концепти електронског пословања
 - ❑ Карактеристике електронског пословања
 - ❑ Форме електронског пословања
 - ❑ Модели електронског пословања
 - ❑ Предности и нежељене последице електронског пословања
 - ❑ Трендови у развоју електронског пословања

Интернет и савремено пословање

Интернет и глобализација пословних процеса

- Интернет је део пословног окружења у којем је предузећима, купцима и потрошачима омогућен приступ великом броју података, информација и услуга. Предузећа раде брже, јефтиније, с могућностима за изобиље нових пословних прилика.
- Примена информационо-комуникационе технологије (ИКТ) и Интернета омогућује, а истовремено и намеће нове моделе организације, креирање иновативних пословних приступа у извођењу пословних процеса, интелигентном начину привређивања и др. Њихова примена у пословању мултинационалних компанија и других пословних система печат су глобализације на почетку 21.века.

Интернет и глобализација пословних процеса

5

- Развој Интернета на глобалном нивоу је довео до многобројних промена које су се рефлектовале у брзом протоку информација, превазилажењу временских и језичких баријера, брисању локалних и регионалних граница, напуштању традиционалних и увођењу нових облика пословања и комуникација.
- Поред ових промена Интернет је допринео:
 - ❑ глобализацији тржишта и услуга;
 - ❑ уклањању различитих баријера светском тржишту;
 - ❑ могућности приступа разним базама података;
 - ❑ могућности приступа огромној количини различитих информација;
 - ❑ промени стила живота и рада, као и навака људи;
 - ❑ новом квалитету комуникације, уз ниже трошкове;
 - ❑ појави нових облика организовања и менаџмента пословних процеса;
 - ❑ повећању ефикасности пословних система; и др.

Утицај Интернета на пословно окружење

6

- Интернет је постао основна инфраструктура за ефикасно пословање и навелико се користи за:
 - ❑ представљање предузећа на Интернету, веб-сајт (енгл. Web-site);
 - ❑ информисање о пословним партнерима и њиховој понуди;
 - ❑ вођење маркентишких акција за привлачење купаца и партнера;
 - ❑ електронско плаћање;
 - ❑ продају производа и услуга;
 - ❑ комуницирање (електронска пошта, имејл (енгл. e-mail));
 - ❑ телеконференције и сл.
- Неке од поменутих примена су обједињене у иновативним сервисима електронског пословања.

Утицај Интернета на пословно окружење

7

- Једна од главних промена које је Интернет унео у савремено пословање односи се на телекомуникационе сервисе који су независни од оних у монополском власништву националних телекомуникационих компанија.
- Интернет је направљен по либералном принципу, тако да никада није имао свог власника.
- Цене телекомуникационих сервиса преко Интернета су ниже од цена које постављају телекомуникационе компаније.

Утицај Интернета на пословно окружење

- Данас је Интернет користан и за развој пословања. Навешћемо неке од погодности:
 - ❑ Интернет нуди више нових и ефикаснијих маркетиншких техника,
 - ❑ Власници предузећа могу пронаћи алате за истраживање тржишта и рударење података,
 - ❑ Алате за текст, аудио и видео конференције за пословну комуникацију,
 - ❑ Апликације за аутоматизацију пословања и др.
- У будућности, пословање предузећа неће бити могуће без Интернета.
- Сматра се да ако не постоји интернет веза и ако одговарајућа Интернет апликација за подршку пословању није интегрисана у пословни систем и процесе, пословање неће бити могуће.

Електронско пословање

- Електронско пословање је настало на променама и процесима које су генерисали глобализација и интернет у различитим сегментима живота.
- Захваљујући отворености Интернета, електронско пословање је постало доступно и мањим предузећима, што је довело до процвата и експоненцијалног раста електронског пословања (енгл. e-business). С тим у вези, јављају се комплекснији захтеви за пројектовањем и имплементацијом адекватних информационих система и софтверских решења, који би представљали инфраструктурне основе свих процеса у пословном систему.

Циљеви покретања електронског пословања

10

- Најзначајнији циљеви покретања електронског пословања које предузећа препознају као своју шансу су:
 - ❑ могућност пословања у било ком делу света, под истим условима, без просторних и временских ограничења;
 - ❑ иновативни модели пословања и производа;
 - ❑ лакши и бржи приступ великом броју информација уз пораст међународне размене информација и идеја;
 - ❑ повећање видљивости информација о производима/услугама на претраживачим;
 - ❑ усмереност ка клијентима, побољшање комуникације или односа с клијентима, двосмерна комуникација с купцима;

Циљеви покретања електронског пословања

11

- ❑ приступ многобројним базама података током 24 часа;
- ❑ скраћење ланца комуникације између оних који продају производ и потрошача, као и оних који пружају услугу и корисника услуга;
- ❑ прилагодљивост купцу, повећање задовољства купаца;
- ❑ повећање профита, смањивање трошкова пословања смањењем трансакционих трошкова и повећањем ефикасних метода плаћања, попут коришћења интернет банкарства и смањења трошкова услуга и поштанских трошкова;
- ❑ смањивање трошкова комуникације путем интернет телефоније (енгл. Voice over Internet Protocol VoIP), скајпа (енгл. Skype) и вајбера (енгл. Viber).

Окружење за увођење електронског пословања

12

- Окружење за увођење електронског пословања обухвата политички, правни, техничко-организациони, семантички, и контекст инфраструктуре.
- **Правни оквир за електронско пословање у Европској унији**
 - ❑ Директива о електронском потпису
 - ❑ Директива о електронској трговини
 - ❑ Директива о заштити приватних података
- **Правни оквир за електронско пословање у Републици Србији**
 - ❑ Закон о електронској комуникацији
 - ❑ Закон о електронском потпису
 - ❑ Закон о електронском документу и др.

Електронски потпис

13

- **Електронски потпис** је скуп података у електронском облику, који су придружени или су логички повезани са електронским документом и који служе за идентификацију потписника.
- **Квалификовани електронски потпис** је електронски потпис којим се поуздано гарантује идентитет потписника, интегритет електронских докумената и којим се онемогућава накнадно порицање одговорности за њихов садржај. Он испуњава услове утврђене Законом о електронском потпису.

Електронски документ

- **Електронски документ** је скуп података састављен од слова, бројева, симбола, графичких, звучних и видео записа садржаних у поднеску, писменом решењу, исправи или било ком другом акту који сачине правна и физичка лица или органи власти због коришћења у правном промету или у управном, судском или другом поступку пред органима власти, уколико је електронски израђен, дигитализован, послат, примљен, сачуван или архивиран на електронском, магнетном, оптичком или другом медију.

Припреме за увођење електронског пословања

15

- Припреме за увођење електронског пословања подразумевају реинжењеринг пословања и примену савремених ИКТ (информационо-комуникационих технологија). Потребно је да предузеће суштиниски промени своје пословање.
- Промене се манифестују у:
 - ❑ трансформацији већине пословних процеса и обављању пословних трансакција преко Интернета;
 - ❑ дигитализацији пословних процеса применом рачунара и ИКТ уз смањење обима папирне документације;
 - ❑ неопходности стандардизације пословних процеса и докумената како би могли да буду укључени у електронско пословање;
 - ❑ реинжењерингу пословних процедура;
 - ❑ примени криптографских механизма за заштиту пословања;
 - ❑ примени електронског потписа за гарантовање аутентичности свих пословних докумената и сл.

Припреме за увођење електронског пословања

16

- Активности прилагођавања предузећа на нове услове у већем броју случајева захтевају и организационе промене и нове стратегије остваривања циљева.
- Организационе промене се манифестују на тај начин што се:
 - ❑ традиционална хијерархијска организација пословања замењује новом, модуларном и виртуелном;
 - ❑ уместо традиционалних модела настају иновативни;
 - ❑ стратегија пословања премешта се из ланца снабдевања на мреже ланаца вредности;
 - ❑ нови модели управљања захтевају нове менаџерске компетенције; и
 - ❑ развијају се нове метрике за анализу успешности пословања.

Инфраструктура електронског пословања

17

- Инфраструктура електронског пословања је скуп платформи, мрежа, производа, апликација, података и пословних правила намењених управљању интерним и екстерним пословним процесима.
- Инфраструктура се може схватити и као скуп технологија и скуп платформи и сервиса.

Инфраструктура електронског пословања

18

- Инфраструктура сервиса е-пословања укључује следеће компоненте:
 - ❑ хардверска платформа – рачунари, рутери, уређаји за конекцију и друге хардверске компоненте;
 - ❑ платформа телекомуникације – сателити, проводници, оптички, комуникациони и мрежни канали;
 - ❑ софтверска платформа – системски и апликативни софтвер;
 - ❑ платформа сервиса – сервиса и подршке, као што су веб-сајтови, електронско плаћање и сертификациони сервиси;
 - ❑ људски ресурси, попут програмера;
 - ❑ интернета, интранета, екстранета;
 - ❑ електронске размене података (енгл. *Electronic data interchange* – EDI);
 - ❑ телекомуникационе мреже.

Примена електронског пословања

19

- Примена електронског пословања подразумева познавање пословних процеса електронског пословања.
- Концептуални модел представљен као: *Точак електронског пословања* (енгл. eBusiness Wheel) описује најбитније процесе електронског пословања.
- Точак електронског пословања састоји се из два главна дела:
 - ❑ стратегије електронског пословања, и
 - ❑ примене (оперативни процеси).
- Стратегијама електронског пословања дефинишу се сви пословни процеси који имају за крајњи циљ задовољство клијената и профит предузећа.
- Да би се остварио циљ електронског пословања, потребно је креирати и водити оперативне процесе који у основи чине електронско пословање.

Развој и примена електронског пословања

20

- За развој и примену електронског пословања неопходни су следећи предуслови:
 - ❑ Интернет инфраструктура за постављање веб-сајтова и истицање каталога производа, ценовника и апликација за електронско пословање;
 - ❑ познавање и примена алата за развој апликација за електронско пословање;
 - ❑ развијена телекомуникациона инфраструктура;
 - ❑ усвајање и примена прописа о електронском пословању; и
 - ❑ електронском потпису – прихватање електронског пословања од стране пословодстава и сл.

Концепт електронског пословања

Концепт електронског пословања

22

- Усвајањем концепта електронског пословања, применом нових пословних модела, нових технологија, аутоматизацијом пословних процеса утиче се на ефикасније пословање и смањење укупних трошкова пословања. Томе у значајној мери доприносе и запослени са својим знањима и вештинама у њиховој примени.
- Успешна примена електронског пословања захтева примењена знања из различитих области економије, менаџмента, информационих технологија, статистике. Нови концепт пословања намеће и потребу за новим регулативама и стандардима.

Дефиниција електронског пословања

- *International Business Machines* (IBM) корпорација је 1997. године међу првима дефинисала електронско пословање као: „трансформацију пословних процеса у предузећу коришћењем интернет технологија“.
- Електронско пословање се, у ширем смислу, односи на скуп електронских услуга и примену савремених информационих технологија у образовању, здравству, банкарству, трговини, туризму, саобраћају, јавној управи, науци, уметности и другим областима људског деловања.
- Електронско пословање се дефинише као употреба података у електронском облику, средстава електронске комуникације и електронске обраде података у обављању послова физичких и правних лица.

Развој електронског пословања

24

- **Веб-презентација предузећа.** Предузеће је своје присуство на вебу креирало у форми веб-сајта чија је структура била статичка јер је садржала само основне информације о предузећу, о каталогу производа и контакту, без могућности интеракције.
- **Е-трговина.** Структура веб-сајта постаје динамичка јер купцима омогућава интерактивну претрагу каталога производа, наручивање производа и њихово плаћање.
- **Креирање и дељење садржаја.** Корисници интернета, постају креатори веб-страница, тема, група, фото-галерија, развијају онлајн заједнице (информационе, професионалне, образовне и сл.) и размењују различите ресурсе (материјалне, услуге, информације, вредности, схватања, норме, праксе и сл.). Сарадња између предузећа спроводи се кроз повезивање информационих система и дељења информација између пословних партнера.
- **Интелигентно електронско пословање.** Креирају се заједнице између предузећа која сарађују и повезују се комплексним пословним процесима који су подржани сервисима електронског пословања. Захтева висок степен интероперабилности на техничком, организационом и семантичком нивоу.

Карактеристике електронског пословања

25

- **Свеприсутност.** Посао се може обављати коришћењем рачунара или мобилних уређаја с било ког места (из куће, канцеларије, кола) без физичких и временских ограничења.
- **Глобални обухват.** Интернет као глобална мрежа омогућава превазилажење географских, временских, културних и језичких баријера. Потенцијално онлајн (енгл. online) тржиште под једнаким условима доступно је целокупној светској онлајн заједници.
- **Универзални стандарди.** Технички стандарди интернета, на којима се заснива електронско пословање, универзални су и обезбеђују интероперабилност на глобалном нивоу.
- **Информационо богатство.** Количина доступних информација у електронском пословању експоненцијално расте. При томе, цене прикупљања, меморисања, обраде и преноса информација се смањују, док се проток, тачност и доступност информација повећава. Могућност дељења текстуалних порука, илустрација, фотографија, анимација, звучних и видео записа.
- **Интерактивност.** Технологије електронског пословања су интерактивне и омогућавају двосмерну и виртуелну комуникацију.
- **Персонализација.** Садржаји се могу креирати и испоручивати кориснику у складу с преференцијама, понашањем, жељама или другим критеријумима.

Разлике електронског и традиционалног пословања

26

- Електронско пословање у односу на традиционално пословање разликује се у следећем:
 - ❑ пословно окружење из локалног и физичког амбијента прелази у глобални и виртуелни;
 - ❑ физички и опипљиви пословни ресурси прелазе у мрежни амбијент и постају виртуелни;
 - ❑ периодичне и поступне промене добијају велику брзину и постају сталне и непредвидиве;
 - ❑ масовна производња се замењује са појединачном према жељама купаца;
 - ❑ физичка инфраструктура пословања постаје мрежна и електронска;
 - ❑ могућности сакупљања информација о купцима; генерисање богате базе података;
 - ❑ у отворености система ка новим технологијама и стандардима;
 - ❑ у интердисциплинарности и заштити интелектуалне својине.

Ограничења електронског пословања

27

- У поређењу с традиционалним начином пословања, електронско пословање има одређена ограничења:
 - ❑ недостатак личног контакта (производ се не може додирнути);
 - ❑ рок испоруке (достава производа захтева време);
 - ❑ кашњење у испоруци често обесхрабрује купце, међутим, има предузећа као што је Amazon који обезбеђују доставу производа у истом дану);
 - ❑ сигурносна питања (много је оних који су преварени путем интернет пословања, што изазива неповерење међу потенцијалним купцима).

Форме електронског пословања

Форме електронског пословања

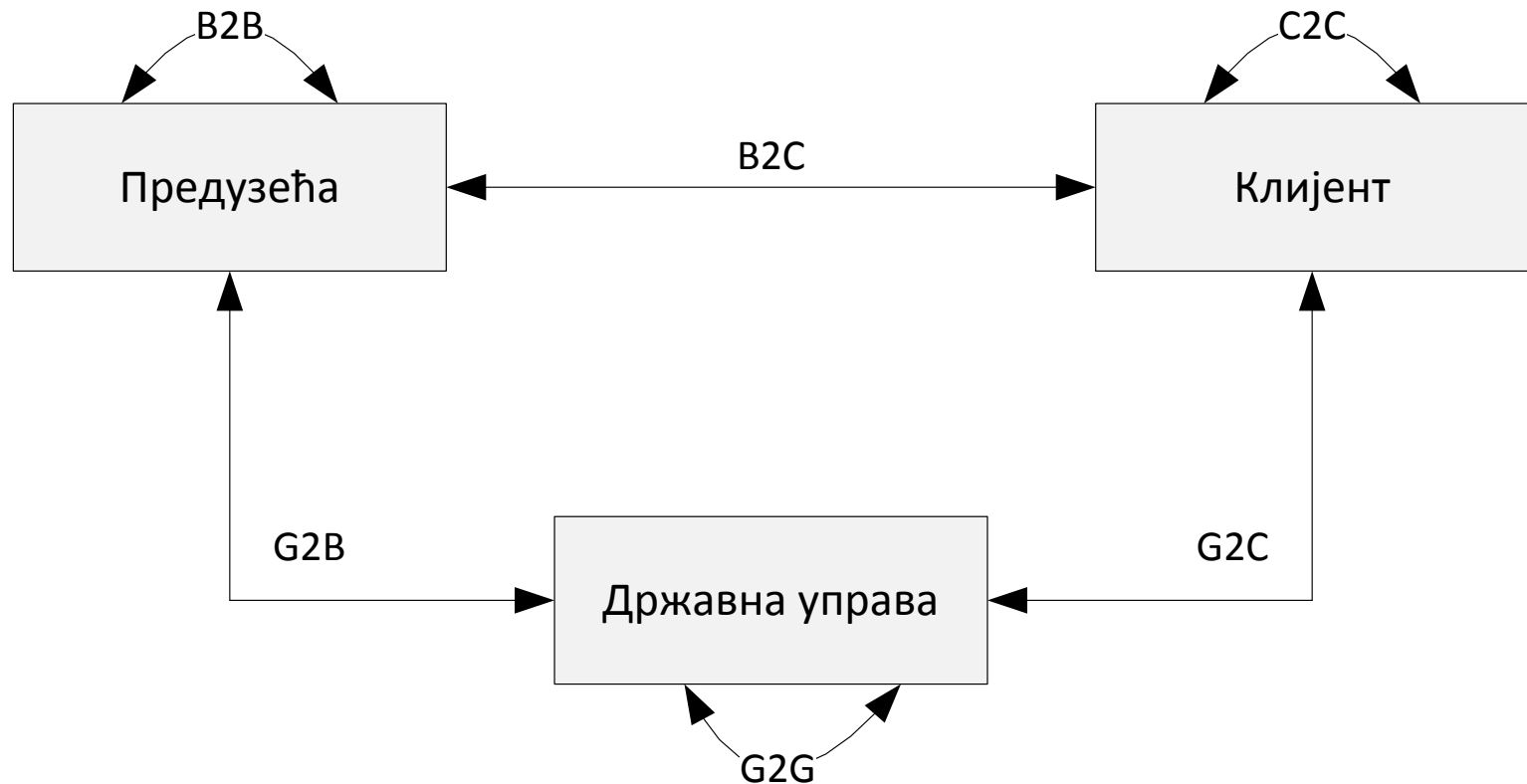
29

Давалац услуге	Корисник услуге		
	Клијент	Предузеће	Државна управа
Клијент	Оглас на личној веб-страни	Рекламирање на личним блоговима	Електронско гласање
Предузеће	Онлајн продавница	Онлајн наручивање од добављача	Израда софтвера за државне институције
Државна управа	Електронско наручивање личних докумената	Е-јавне набавке	Размена података између државних институција

Форме електронског пословања

30

- Форме електронског пословања се могу дефинисати на основу релација између учесника у пословању:

Форме електронског пословања – B2B, B2C, B2E

31

- ❑ **B2B** је форма пословања, трговине и трансакција који се одвија између два пословна субјекта (нпр. veleпродаја производа једног предузећа другом).
- ❑ **B2C** је форма пословања, трговине и трансакција између пословног субјекта и индивидуалног потрошача (нпр. малопродаја грађанима).
- ❑ **B2E** је форма пословања која се бави интерним активностима и понудама између пословног субјекта и запослених, преко Интранета или Интернета (нпр. онлајн-обука за запослене).

Форме електронског пословања – C2B, C2C, C2G

32

- ❑ **C2B** је форма пословања, трговине и трансакција која се одвија између физичког лица и пословног субјекта (нпр. блогер продаје предузећу огласни простор на свом блогу).
- ❑ **C2C** је форма пословања, трговине и трансакција која се одвија између два физичка лица (нпр. продаја половне робе на огласним веб-сајтовима).
- ❑ **C2G** је форма пословања, трговине и трансакција која се одвија између физичког лица и државног органа или институције (нпр. продаја аутора уметничког дела државном органу).

Нове форме електронског пословања - B2B2C, C2B2C

33

- Комбинацијом и надградњом основних форми електронског пословања настају нове форме:
 - **B2B2C** је интеграција пословних форма B2B и B2C тако да произвођач или пружалац услуге (прво B), преко искусног е-продавца и његове онлајн-продавнице (друго B), продаје своје производе и услуге потрошачима (C).
 - **C2B2C** је форма пословања, трговине и трансакција у коме је пословни субјекат посредник између два физичка лица (нпр. између продавца и купца некретнине посредује агенција за некретнине).

Форме електронског пословања – G2B, G2C, G2G, D2C

34

- **G2B** је форма пословања, трговине и трансакција који се одвија између државног органа или институције и неког пословног субјекта (нпр. услуге за привреду на Порталу еУправе).
- **G2C** је форма пословања, трговине и трансакција између државног органа или институције и неког грађанина (нпр. услуге за грађане на Порталу еУправе – издавање личних докумената).
- **G2G** је интероперабилно електронско пословање између различитих органа државне управе (нпр. размена података између државних органа и институција).
- **D2C** је форма пословања, трговине и трансакција у коме се производи или услуге неког предузећа продају директно потрошачима, без икаквих малопродајних или veleprodajних посредника (нпр. произвођачко предузеће продаје своју робу преко своје онлајн-продавнице).

Модели електронског пословања

Модели електронског пословања

36

- Пословни модел представља скуп пословних активности на тржишту које имају за циљ остваривања профита. Може се дефинисати и као метод планирања и вођења пословања на начин који предузећу доноси профит.
- Приликом креирања пословног модела, дефинишу се производи, услуге, информациони токови, извори прихода и користи за стејкхолдере.
- Предузећа морају имати атрактиван пословни модел због привлачења инвестиција, запошљавања талената и мотивисаности менаџмента и запослених.

Модели електронског пословања

37

- Важни фактори који утичу на пословни модел и његову одрживост и профитабилност односе се на дешавања у његовом окружењу да ли се:
 - ❑ променила технологија,
 - ❑ променила регулатива,
 - ❑ појавио нови вид конкуренције, и
 - ❑ да ли су се важне друштвене вредности, навике и понашања
 - ❑ корисника променили итд.
- Највећи број стартапа који се данас финансирају имају пословни модел везан за пословање на мрежи.

Елементи пословног модела

38

Елементи пословног модела	Опис
Вредност	Вредност коју реализација пословног модела доноси клијенту.
Модел прихода	Начин на који пословни модел доноси приходе
Тржишне могућности	Величина тржишта, циљне групе, канали комуникације
Конкурентско окружење	Ко су тренутни конкуренти на планираном тржишту
Конкурентска предност	Које специфичне погодности се нуде купцима, у односу на конкуренцију
Тржишна стратегија	Како ће производи или услуге бити промовисани и како ће се привући купци
Организациони развој	Каква организациона структура одговара пословном моделу? Да ли су потребне промене у постојећој организацији?
Менаџерски тим	Ко ће руководити реализацијом пословног модела? Каква знања су за то потребна?

Класификација модела електронског пословања

39

- Модел електронске продавнице
- Аукцијски модел
- Портал модел
- Модели са динамичким одређивањем цена
- Модели групне куповине
- Онлајн заједнице

Модел електронске продавнице

40

Модел електронске продавнице

41

- Први масовно примењиван пословни модел електронског пословања.
- **Storefront** модел омогућава произвођачима или продавцима да производе продају преко Интернета, из било ког места у свету, 24 часа дневно.
- Прелаз из традиционалног процеса трговине у онлајн окружење, где се продаја уместо у физичким, обавља у електронским продавницама.

Storefront модел - primer

www.delfi.rs

42

The screenshot shows the Delfi Knjižare website storefront. At the top, there is a navigation bar with the Delfi Knjižare logo, links to EDEN BOOKS, DELFI ULAZNICE, and Premium, and a search bar. Below the navigation bar, there is a banner for the 'DINA' book series by Frenk Herbert, featuring the text 'ZAVRŠIO SE FILM? ZAČINITE GA NASTAVKOM!' and 'NAJPRODAVANIJIA SF SAGA SVIH VREMENA'. Below the banner, there is a section for 'Novo' (New) books, with a link to 'Vidi sve'. Below this, there is a row of category icons: KNJIGE, GIFT, E-KNJIGE, STRANE KNJIGE, STARWAY, and DEČJE KNJIGE. At the bottom, there is a row of book covers with discount tags: 'Kad ti živo uvali' (15% off), 'BAŠ JE NEZGODNO KADA NADEŠ RASPARENU ČARAPU' (15% off), 'DINA' (10% off), 'HŠjenkel KRSTASI' (10% off), and 'HŠjenkel KRSTASI' (10% off).

DELFI
KNJIŽARE

EDEN BOOKS DELFI ULAZNICE Premium

Besplatna isporuka za Premium korisnike

Prijava / Registracija Knjižare Pomoć Call centar

Pretražite više od 150.000 artikala

Kategorije

KATEGORIJE

Knjige Strane knjige Dečje knjige Gift Top-liste E-knjige Škola Akcije #Delfi kutak Knjižare

**ZAVRŠIO SE FILM?
ZAČINITE GA
NASTAVKOM!**

NAJPRODAVANIJIA SF SAGA SVIH VREMENA

FRENK HERBERT
DINA

FRENK HERBERT
DINA

Novo
Vidi sve

KNJIGE

GIFT

E-KNJIGE

STRANE KNJIGE

STARWAY

DEČJE KNJIGE

15% za 3
ANETTE MEUFELT
Kad ti živo uvali

15% za 3
NANDO ABAD
BAŠ JE NEZGODNO KADA NADEŠ RASPARENU ČARAPU

10% za 3
FRENK HERBERT
DINA

10% za 3
HŠjenkel
KRSTASI

10% za 3
HŠjenkel
KRSTASI

Аукцијски модел

43

- Организован као форум за онлајн продају и куповину.
- Процес аукције:
 - ❑ **Корисник-продавац** се пријављује на систем и шаље податке о предмету продаје, поставља минималну цену и рок трајања аукције.
 - ❑ **Корисник-лицитант** претражује понуде, прегледа актуелне аукције и лицитира.
 - ❑ **По завршетку аукције**, купац са највишом понудом купује производ.
- Аукцијски веб-сајт свој приход може остварити:
 - ❑ наплатом провизије за реализовану трансакцију,
 - ❑ наплатом чланарине за купце или продавце, или
 - ❑ комбинацијом више модела прихода.

Аукцијски модел - пример

www.ebay.com

44

Hi! [Sign in](#) or [register](#) Daily Deals Help & Contact Ship to Sell Watchlist My eBay

ebay Shop by category All Categories Advanced

[Home](#) [Saved](#) [Electronics](#) [Fashion](#) [Health & Beauty](#) [Home & Garden](#) [Sports](#) [Collectibles and Art](#) [Industrial equipment](#) [Motors](#) [Deals](#) [Sell](#)

German sellers offer discounts for you

Check out items on sale and even more in your favorite categories

[See selected deals →](#)

Deals and selected items from Germany

%

⏮

Explore Popular Categories

Sneakers

Korean beauty

Wristwatches

Fishing

Collectibles

Smartphones

Sell

Портал модел

45

- **Портал** представља јединствену тачку приступа изворима података и Интернет сервисима.
- Корисник добија приступ комплетном порталу без потребе за појединачни приступом сваком од сервиса.
- Садржаји портала су динамички, често се ажурирају и могу се претраживати.
- Персонализација је једна од битних карактеристика портала, јер се на основу претходних акција регистрованог корисника садржаји и сервиси могу њему прилагодити.

Класификација портала према садржају

46

- **Хоризонтални портали.** Нуде велики број информација у широком опсегу тема. Садржаји су често забавног или информативног карактера. (На пример: www.bbc.com)
- **Вертикални портали.** Нуде велики број информација о специјализованој теми, веб сајтови струковних удружења су често засновани на овом моделу. Корисници имају висок ниво поверења у садржаје са вертикалних портала. (На пример: www.computer.org).
- **Афинитетни портали.** Представљају подврсту вертикалних портала. Усмерени су ка специфичном тржишном сегменту или ка одређеном догађају. (На пример: www.theweddingday.com).

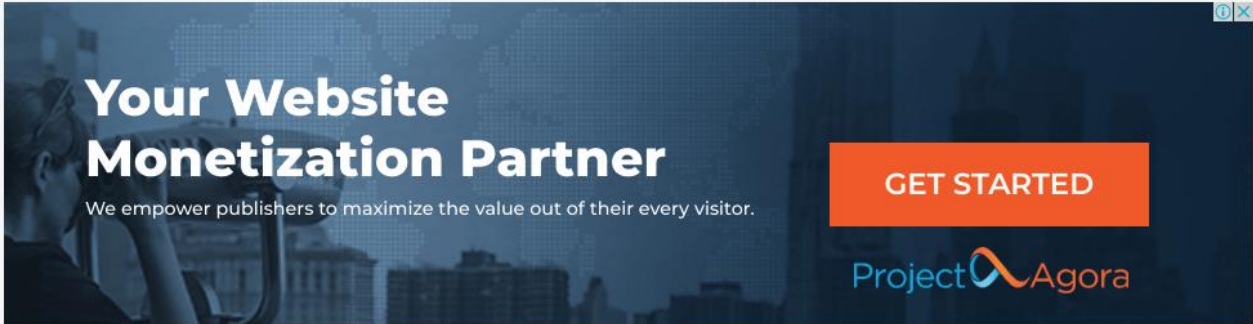
Хоризонтални портал - пример

<https://www.bbc.com/>

47

BBC Sign in Home News Sport Reel Worklife Travel Future Culture More Search

ADVERTISEMENT

Your Website Monetization Partner

We empower publishers to maximize the value out of their every visitor.

GET STARTED

Project Agora

Welcome to BBC.com

Sunday, 7 November

Iraqi PM survives drone attack on his home

Mustafa al-Kadhimi says he was not hurt in the attack by a drone carrying explosives in Baghdad.

MIDDLE EAST

Police investigate crowd surge at Texas festival

US & CANADA

T20 World Cup: Afghanistan limited to 124-8 by superb NZ in must-win game - clips, radio & text

CRICKET

Row over attempt to suspend Libya's foreign minister

AFRICA

PM's actions over Paterson corrupt - Starmer

UK POLITICS

Хоризонтални портал - пример

<https://www.bbc.com/>

48

yahoo!

Sign in

Mail

Mail

News

Finance

Sports

Entertainment

Life

COVID-19

Shopping

Tech Tips

Yahoo Plus

More...

**UP TO
70%OFF**
Banggood

Aaron Rodgers fallout: Company severs ties with him

A Wisconsin-based health care organization bid farewell to the Green Bay Packers QB after he took drugs that aren't FDA-approved instead of getting vaccinated.

QB won't play in Week 9 »

Change is coming to Major League Baseball, like it or not

Why '80s

Remove topics that you don't want to see in your news feed

New mom felt humiliated after 'ugly' pool incident

Rapper reacts to mass casualty incident at festival

✓ Politics

✓ US News

✓ Celebrity

✓ Lifestyle

✓ Sports

✓ Business

✓ Entertainment

Trending Now

1. Stranger Things Se...
2. Shawn Rhoden
3. Global warming
4. Bulls
5. Infrastructure Vote
6. Ford Trucks 2022
7. Iowa State Football
8. Home Refinance Rates
9. Bromic Heaters
10. Breeders Cup 2021

Weather

Beograd

Today

53° 44°

[See More »](#)

Mon

50° 46°

Tue

50° 44°

Wed

52° 42°

Вертикални портал - пример

<https://www.mobilnisvet.com/>

49

Mi Store Ušće

Bul. Mihajla Pupina 4, Beograd

Mi Store Ada Mall

Radnička 9, Beograd

Mi Store BIG Novi Sad

Sentandrejski put 11, Novi Sad

MOBILNISVET.COM MOBILNI CENOVNICI ARENA OGLASI FORUM

NOVI MOBILNI CENA SRBIJA

4.nov

385*

Realme 8i 128GB

3.nov

1477*

Asus ROG Phone 5s Pro

3.nov

316*

Nokia G50 128GB, Dual SIM

3.nov

1145*

Asus ROG Phone 5s 16GB, 2

3.nov

655*

Oppo Reno6 Pro 5G 12GB, 2

3.nov

189*

Xiaomi Redmi 9 Activ 6GB, 1

do 100€*

do 150€*

do 200€*

do 250€*

do 300€*

do 350€*

do 400€*

do 450€*

do 500€*

do 550€*

do 600€*

 NAJNOVIJE PRODAJA SRBIJA

 MAKSIMALNE PERFORMANSE

 MAX KAMERA REZOLUCIJA

 MAX BATERIJA KAPACITET

 ČIPSET IZRADA PRECIZNOST

 MAX EKRAN DIJAGONALA

 MAX KUČIŠTE ODNOS

 MAX EKRAN OSVETLJENJE

 MAX EKRAN GUSTINA PIKSELA

 MAX EKRAN PIKSELA VISINA

 MAX MEMORIJA RAM KAPACITET

 MAX MEMORIJA INTERNA

 MAX BATERIJA PUNJENJE KABLA

 MIN KUČIŠTE DEBLJINA

 MIN KUČIŠTE MASA

Test: Samsung Galaxy Z Flip3
Poslednja generacija Samsung Galaxy modela na preklap

Pametni telefoni sa fleksibilnim ekranima postali su najnovije dostignuće i u tehnologiji i u modi, jer su omogućili povratak modela na preklap. Druga generacija Flip-a je dobila broj tri umesto dva. Ono što je zajedničko za Fold i Flip je da oba modela imaju fleksibilan ekran, ali su faktor forme, pozicioniranja i cena, naravno različiti. Glavne odlike modela su preklapajući 6.7" inčni AMOLED ekran sa podrškom za 120Hz, vodeći Qualcomm Snapdragon 888 5G čipset uparen sa 12GB RAM memorije, kao i IPX8 zaštita.[pročitaj →](#)

Test: Samsung Galaxy Z Fold3 5G
Treća generacija Fold uređaja

Samsung je bio pionir na tržištu pametnih telefona sa fleksibilnim ekranom, zauzevši najveći udeo na tržištu, što se lako može objasniti nedostatkom sličnih ekrana drugih kompanija, praktično, u ovom segmentu nema nijednog direktnog konkurenta. Do treće generacije, Fold je ne samo sazeo, već je dobio karakteristike koje od njega ne očekujete, recimo IPX8 zaštitu. Glavne karakteristike modela su takođe podrška za S Pen, 7.6" inčni AMOLED ekran, kao i vodeći Qualcomm Snapdragon 888 5G čipset uparen sa 12GB RAM memorije.[pročitaj →](#)

Novi mobilni u prodaji
Nova mogućnost na početnoj strani mobilnisvet.com sajta u samom vrhu vam dozvoljava da vidite tačno prvi trenutak kada je određeni model stigao u prodaju u Srbiju. Lista se ne prikazuje samo osnovni model nego i sve podverzije koje se pojavljuju tokom vremena, sa trenutno aktuelnom cenom modela. Idealno da se na lak način isprati svaki dolazak određenog modela i njegove podverzije na tržište Srbije.
22.06 h - 29.10.2021

Ulefone
Note 12P

Ulefone

Premijere

Ulefone
Note 12P

Ulefone

Ceo paket
za tvoj online život

PonesiNet
+
NEO
+
A1 tablet

Samo sad

već od

1.799 din

mesečno

A1

[Saznaj više >](#)

SAMSUNG

Вертикални портал - пример

<https://www.computer.org/>

50

The screenshot shows the IEEE Computer Society website. The top navigation bar includes links to IEEE.org, IEEE CS Standards, Help, Subscribe to our Newsletter, About Us, Jobs Board, Cart (0), Create Account, and Sign In. The main header features the IEEE 75th Anniversary logo and social media icons. Below the header, a menu lists various sections: Conferences, Get Published, Digital Library, Education, Membership, Communities, and Volunteering. A prominent yellow banner on the left promotes 'Distinguished Webinars: The History of Computing and Cybersecurity' from November 9-12, 2021, with a 'REGISTER »' button. To the right, a section titled 'Upcoming Webinars' describes a webinar on the history of computer graphics and supply chain management, also from November 9-12, 2021, with a 'Register Now' button. Further right, a purple and blue banner promotes 'Drive Diversity & Inclusion in Computing' with a 'CALL FOR PROPOSALS: Diversity & Inclusion Fund'. Below this, text explains the fund's purpose and includes a 'Read more.' link. At the bottom, a row of small thumbnail images represents various other events and publications.

IEEE.org IEEE CS Standards Help

Subscribe to our Newsletter About Us Jobs Board Cart (0) Create Account Sign In

75 YEARS IEEE COMPUTER SOCIETY

Conferences Get Published Digital Library Education Membership Communities Volunteering

Join Us

Distinguished Webinars

The History of Computing and Cybersecurity

9 - 12 November 2021

REGISTER »

Upcoming Webinars

Sign up to learn how IEEE Computer Society develops professionals, the history of computer graphics, and developing transparency in supply chain management. Also, a distinguished lecture on the different approaches to automation. **9-12 November 2021**

Register Now

Drive Diversity & Inclusion in Computing

CALL FOR PROPOSALS: Diversity & Inclusion Fund

We've launched the Diversity & Inclusion Fund, with an initial \$100k contribution by IEEE Computer Society. Submit your proposals for research programs between 1953 and 1955 that further our mission to

[Read more.](#)

Афинитетни портал - пример

<https://www.klubputnika.org/>

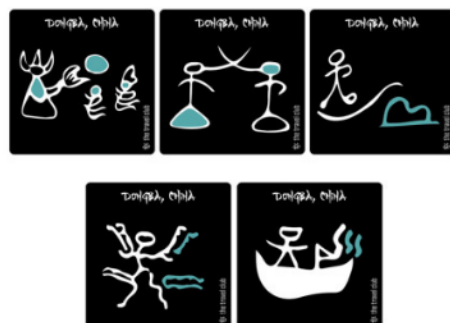
51

ZBIVANJA U KLUBU PUTNIKA

Dongba: zapis na drvetu, kamenu i frižideru

31. 10. 2021

KLUB PUTNIKA

[Kina]

Tragajući za idealnim poklonom koji bismo mogli davati ljudima na putovanjima, svojevremeno smo došli na ideju magneta za frižider. Oni su mali i lagani, a dovoljno interesantni da se mogu pokloniti kao znak pažnje...

NOVI ČLANCI

NEWSLETTER

Želite li da primete naš mesečni bilten o zanimljivostima iz putničkog sveta?

Email

ŽELIM!

NAŠI PARTNERI

Модели са динамичким одређивањем цена

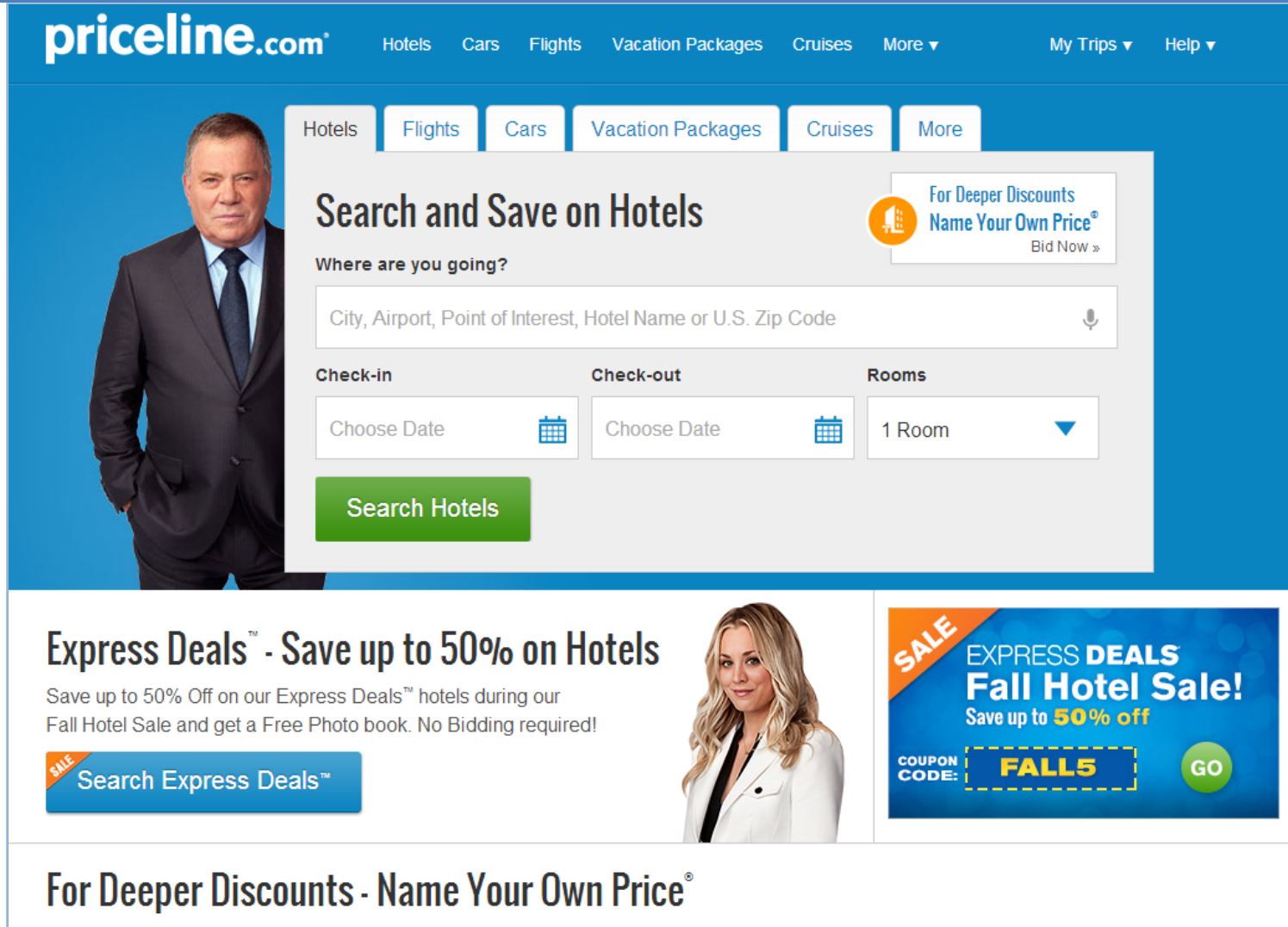
52

- **Name-Your-Price.** Корисник на сајту бира производ или услугу коју жели и поставља цену која му одговара. Уколико постоји понуда са траженим условима, продаја се обавља. Најпознатији пример овог модела је веб-сајт: priceline.com.
- **Comparison pricing модел.** Бројни сајтови нуде могућност поређења цена у различитим онлајн продавницама и упућивања купаца у изабрану продавницу.
- **Demand-sensitive pricing модел.** Цена производа се формира у реалном времену и зависи од количине. Најчешће, куповина веће количине производа обезбеђује нижу цену, али је могуће и обрнуто: само један производ се може купити по ниској цени, а сваки додатни производ је скупљи.

Name your price модел - пример

<https://www.priceline.com>

53

The screenshot displays the priceline.com website interface. At the top, the navigation bar includes the priceline.com logo and links for Hotels, Cars, Flights, Vacation Packages, Cruises, More, My Trips, and Help. Below this, a secondary navigation bar highlights the Hotels section. The main content area features a large image of a man in a suit on the left. To his right is a search box titled "Search and Save on Hotels" with the prompt "Where are you going?". The search box contains a text input field for "City, Airport, Point of Interest, Hotel Name or U.S. Zip Code" and a microphone icon. Below the text field are three sections: "Check-in" and "Check-out" each with a "Choose Date" button and a calendar icon, and "Rooms" with a "1 Room" dropdown menu. A green "Search Hotels" button is positioned below these fields. To the right of the search box is a promotional banner for "Name Your Own Price" with a "Bid Now" link. Below the search area, there are two promotional banners. The left banner is for "Express Deals" with a "Save up to 50% on Hotels" headline, a description of the Fall Hotel Sale, and a "Search Express Deals" button. The right banner is for the "EXPRESS DEALS Fall Hotel Sale!" with a "Save up to 50% off" headline, a "COUPON CODE: FALL5" field, and a "GO" button. At the bottom of the page, a banner reads "For Deeper Discounts - Name Your Own Price".

priceline.com[®] Hotels Cars Flights Vacation Packages Cruises More ▼ My Trips ▼ Help ▼

Hotels Flights Cars Vacation Packages Cruises More

Search and Save on Hotels

Where are you going?

City, Airport, Point of Interest, Hotel Name or U.S. Zip Code

Check-in Check-out Rooms

Choose Date Choose Date 1 Room

Search Hotels

For Deeper Discounts
Name Your Own Price[®]
Bid Now »

Express Deals[™] - Save up to 50% on Hotels

Save up to 50% Off on our Express Deals[™] hotels during our Fall Hotel Sale and get a Free Photo book. No Bidding required!

SALE Search Express Deals[™]

SALE EXPRESS DEALS
Fall Hotel Sale!
Save up to 50% off

COUPON CODE: FALL5 GO

For Deeper Discounts - Name Your Own Price[®]

Comparison pricing модел - пример

<http://www.pricegrabber.com/>

54

Shop and Save on Millions of Products.

Search

Appliances	Digital Cameras	Health & Beauty	Musical Instruments
Auto Parts	DVDs & Videos	Home & Garden	Pet Supplies
Babies & Kids	Electronics	Indoor living	Software
Books & Magazines	Furniture	Jewelry & Watches	Sports Equipment
Clothing	Gifts, Flowers and Food	Office Supplies	Toys & Games
Computers	Grocery & Gourmet	Music	Video Games

Powerful and Compact

Surf the internet, play games, or play the stock market with a new notebook.

Shop Laptops

Demand sensitive pricing модел - пример

<https://wizzair.com/>

55

The image shows the Wizzair website homepage. At the top, there's a navigation bar with links: HOTELS, CARS, PLAN, INFORMATION & SERVICES, CHECK-IN & BOOKINGS, SIGN IN, and a language selector set to ENGLISH. Below the navigation bar is a large promotional banner for Abu Dhabi. On the left side of the banner, there's a flight search interface with fields for 'Leaving from', 'Destination', 'DEPARTURE' (8 Nov 2021), 'RETURN' (One way), and 'PASSENGERS' (1 adult). A 'SEARCH' button is at the bottom of the search form. To the right of the search form, there's a large pink banner with the text '5000 tickets for 29 AED' and 'Book flights between Abu Dhabi and Bahrain or Muscat with a discount today'. Below the main banner, there's a section titled 'Explore your travel opportunities with WIZZ!' with four links: 'COVID INFORMATION HUB', 'FARE FINDER', 'TRAVEL PLANNING MAP', and 'DESTINATIONS'.

Explore your travel opportunities with WIZZ!

COVID INFORMATION HUB

All information you need to know to plan book and fly confidently

FARE FINDER

1197 routes

TRAVEL PLANNING MAP NEW

Check out our routes and applicable regulations

DESTINATIONS

Discover our expanding network

Cheap flight offers - 4 routes from your area

MALAGA

from London Gatwick

£12.99

GIBRALTAR

from London Luton

£12.99

KYIV

from Abu Dhabi

AED199

Модели групне куповине

56

- Групна куповина је модел електронске трговине који подразумева укључивање више купаца у процес куповине.
- Продавац даје попуст на производе или услуге и случају да се пријави довољан број купаца.
- У моделу групне куповине уобичајено се нуде туристичке, угоститељске, козметичке и друге услуге, са попустима и до 90%.
- Понуђачи примењују овај метод куповине углавном када пословање није задовољавајуће или кад су у питању вансезонске понуде, а све у циљу смањења трошка пословања и додатног прилива новца.

Модел групне куповине - пример

<https://www.kupime.com/>

57

KupiMe.com ▾

Beograd ▾

Registruj se | Facebook prijava | Prijavi se

Novo | Najveći popusti | Usluge | Lepota | Putovanja

Pretraga

Prijavite se na e-mail obaveštenja i uživajte u posebnim pogodnostima koje imaju samo e-mail pretplatnici: najbrže informacije o ponudama, skrivene ponude, dodatni popusti...

E-mail adresa * **Prijavi se**

Polje interesovanja * ☒ Putovanja ☒ Beograd ☐ Novi Sad ☐ Kragujevac ☐ Niš ☐ Drugi gradovi

Ovim dajem dobrovoljnu saglasnost da se moji lični podaci (ime, prezime, e-mail adresa) koriste u marketinške svrhe (primanje newslettera, oglasa i ponuda) od strane Kupi Me d.o.o., Sredačka 5a/8, Beograd, koja će ga koristiti samo u te svrhe. Podaci se koriste sve do trenutka odjave na koju uvek imam pravo.

Sve ponude

TOP PONUDE 90

Nova Godina 3

Hoteli & Apartmani 23

Deca 21

Escape Rooms 3

Putovanja 52

Lepota 230

Zdravlje 222

Hrana i piće 46

Wellness & Spa 4

Proizvodi 27

Pozorište 31

Ginekološki pregled i ultrazvuk dojki u Euromediku!

Kompletan ginekološki pregled, kolposkopija, ultrazvuk, papa test, grupa sekreta i ultrazvuk dojki

Super cena

4600 din **Pogledaj**

Kupljeno **34**

Ponuda ističe za:
09 Sati 43:16

Više lokacija

- Ginekološki pregled i ginekološki ultrazvuk
- Kolposkopija, Papa test i grupa sekreta
- Ultrazvuk dojki
- **Odabrati željenu lokaciju i rezervisati kupon**

Онлајн заједнице

58

- Онлајн заједнице су веб-сајтови који окупљају особе сличних интересовања или интереса.
- Ови сајтови нуде члановима брз и једноставан механизам за интеракцију са другим члановима заједнице, за дељење садржаја, размену мишљења, забаву, и друге активности.
- Велике онлајн заједнице, као што је Facebook, еволуирају у смеру платформи за електронско пословање, па је могуће развијати пословне моделе који се у потпуности ослањају на Facebook.

Предности и нежељене последице електронског пословања

Предности електронског пословања

60

- Предности примене електронског пословања се огледају у томе:
 - ❑ што је предузећима омогућено глобално присуство на тржишту,
 - ❑ што имају нове пословне могућности (примене ИКТ омогућавају предузећима да поједноставе и рационализују радне задатке и унапреде квалитет пословања, да повећавају економичност, продуктивност и укупну ефикасност пословања),
 - ❑ послови се обављају са мање напора, брже, ефикасније и уз веће задовољство корисника,
 - ❑ обављање појединих послова, куповине, продаје, уговарања и сл. може се извршити са локације корисника уз радно време које више није фиксно, већ је флексибилно и могу се обављати 24 часа било ког дана у години,

Предности електронског пословања

61

- ❑ повећана је укупна ефикасност пласмана робе и услуга,
- ❑ могућност брже реакције на захтеве потрошача,
- ❑ краћи ланац снабдевања,
- ❑ смањење обима људског рада,
- ❑ уштеда времена код преноса информација,
- ❑ смањење грешака, нарочито за информације за које је важно да буду тачне,
- ❑ снижавање трошкова по разним основама,
- ❑ примене е-пословања су део припрема за увођење система квалитета, за рационалније трошење времена,
- ❑ корисницима е-пословања остаје више слободног времена за одмарање, разоноду и развитак личности.

Нежељене последице због злоупотребе у електронском пословању

62

- Примена електронског пословања поред наведених ефеката може изазвати и одређене нежељене последице које се испољавају у:
 - ❑ злоупотреби електронског пословања за компјутерски криминал;
 - ❑ угрожавању приватности грађана (лични подаци, надзор и сл.);
 - ❑ укидању појединих радних места због рационализације рада и аутоматизације неких радних процедура;
 - ❑ смањивању социјалних контаката особа које су своје комуницирање свели искључиво на електронско комуницирање и сл.
- Ове и сличне случајеве треба пажљиво пратити и анализирати, уз настојање да се минимизирају или елиминишу.

Трендови у развоју електронског пословања

Трендови у технологијама електронског пословања

64

- Технологије за које се очекује да ће имати навећи утицај на пословање предузећа у наредном периоду су:
 - ❑ Интернет интелигентних уређаја (енгл. Internet of Things –IoT),
 - ❑ паметне куће;
 - ❑ паметне учионице;
 - ❑ паметни градови;
 - ❑ паметне мреже;
 - ❑ свеприсутно рачунарство (енгл. ubiquitous computing или pervasive computing) носиво рачунарство;
 - ❑ проширена стварност;
 - ❑ big data;
 - ❑ софтверски дефинисане мреже 3D штампе (енгл. Software defined Network – SDN);
 - ❑ мобилне технологије;
 - ❑ виртуелна реалност.

Трендови у технологијама електронског пословања

65

- У наредном периоду се очекују већа улагања у следеће технологије:
 - ❑ вештачку интелигенцију (енгл. Artificial Intelligence – AI);
 - ❑ машинско учење (енгл. machine learning);
 - ❑ аутоматизацију роботских процеса (енгл. Robotic Process Automation – RPA);
 - ❑ виртуелну стварност и проширену стварност (енгл. virtual reality and augmented reality);
 - ❑ кибернетску сигурност (енгл. cybersecurity);
 - ❑ блокчејн (енгл. blockchain).

Трендови у менаџменту и сервисима електронског пословања

66

- Трендови у е-пословању, е-услугама и е-трговини огледају се у утицају нове технологије на робу, услуге и пословне трансакције; представљају изазове и решења за успешну примену у управљању електронским пословањем:
 - ❑ трендови у интернет маркетингу;
 - ❑ старт-ап предузећа (енгл. start-up);
 - ❑ трендови у е-банкарству (виртуелне валуте;
 - ❑ плаћање као услуга (енгл. payment as a service);
 - ❑ микротрансакције, виртуелне економије;
 - ❑ трендови у е-управи (отворени подаци владе (енгл. open government data));
 - ❑ трендови у е-образовању (колаборативно учење);
 - ❑ масивни онлајн курсеви (енгл. massive online open courses);
 - ❑ микроучење (енгл. microlearnig);
 - ❑ трендови у е-здравству (виртуелна и проширена реалност у здравству);
 - ❑ самонадгледање (енгл. self-monitoring);
 - ❑ мобилно здравство.

Литература

- Б.Раденковић, М.Деспотовић-Зракић, З.Богдановић, Д.Бараћ, А.Лабус. (2015), Електронско пословање, ФОН, Универзитет у Београду, ISBN 978-86-7680-304-0, Београд,
линк: <https://elab.fon.bg.ac.rs/udzbenik-elektronsko-poslovanje/>
- С.Митровић. (2021), Електронско пословање – Интернет бизнис план, електронска верзија, Факултет за пројектни и иновациони менаџмент, Београд, Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, ISBN-978-86-86897-35-0.

Изабрана поглавља из Електронског пословања
I Увод у електронско пословање

Проф.др Светлана Митровић, svetlana.mitrovic@pmc.edu.rs